

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 42

ZATERDAG 21 OCTOBER 1933

DE SLINGERBEEK BIJ WINTERSWIJK
(BIJ HET ARTIKEL: „DE SCHOONHEID VAN DEN ACHTERHOEK”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

HET STERKE HART, DOOR TON RUYGROK . . .	BLZ. 500—501
DE SCHOONHEID VAN DEN ACHTERHOEK (GEÏLL), DOOR JAC. GAZENBEEK (III) . . .	BLZ. 499, 501, 508—510
IN DE HOOFDSTAD VAN HERZEGOWINA (GEÏLL.), DOOR W. VALK.	BLZ. 502—503
OVER PADDESTOELEN (GEÏLL.), (SLOT), DOOR DR. B. POLAK	BLZ. 504—506
VRUCHTBOOMEN IN DEN SIERTUIN (GEÏLL.), IN- LEIDING, DOOR P. J. SCHENK	BLZ. 505—508

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

HET STERKE HART

DOOR TON RUYGROK

MET korten, driftigen stap liep dokter Willem Borremann in zijn studeervertrek langs de fauteuils, om het rooktafeltje heen en dan weer dienzelfden gang naar zijn bureau in even nerveus tempo terug. Bij Jupiter, Hercules en Esculaap! wat moest hij nu aan zijn vrouw antwoorden? Diepe groeven lijnden zich in zijn hoog voorhoofd en het was of zijn oogen zochten in verre verthen een antwoord, dat hij vinden moest, maar dat door hem op dit oogenblik niet gevonden kon worden. En nog driftiger liep hij heen en weer, maar hij voelde, dat hij zich beheerschen moest, ook om zijn vrouw. In een der fauteuils zat zij, glimlachend met die rustige zekerheid, waarom hij haar altijd had benijd. Ze leek klein zoo, diep weggedoken, maar geen oogenblik lieten haar oogen den man los. Ze keek naar hem op met dien klaren blik, waarmee zij hem veertig jaren had bemoeiderd, had getroost en streelend had liefgehad. Alleen was die blik nu anders, omdat er ditmaal niet in was de erkenning van zijn meerderheid als dokter, maar eerder een vreemde opstandigheid, die hij niet te verklaren wist. Reeds jaren geleden had hij, zoodra zijn vrouw over spoedige vermoedheid begon te klagen, na een nauwkeurig onderzoek de diagnose gesteld, die zijn angstige prognose bevestigde: haar hart was aangedaan en bij iedere buitengewone opwinding zou het ergste kunnen gebeuren. Toen had hij nachten in stillen angst wakker gelegen, in eigen benauwdheid gepeinsd, dat het buitengewone nooit gebeuren mocht. Eerst dagen daarna had hij het haar met voorzichtig gekozen woorden durven zeggen en zij had, met haar lieven lach, er in berust. Jaren en jaren — alleen nu niet. En terwijl hij nog steeds met dien kort driftigen stap in het bureau heen en weer liep, vroeg hij zich af wat ze precies wist van de verhouding tusschen Fie en Paul. Kon ze de waarheid weten, dat het mis was tusschen die twee, een waarheid welke te ruw zou zijn voor haar zwakke vrouwenhart? Hij ging punt voor punt na, wat anderen haar gezegd konden hebben, wat hij zich zelf had laten ontvallen en dan bekroop hem, heen en weer loopend, een groote angst, totdat hij dan weer keek naar die vrouw, die daar zoo rustig glimlachend in haar fauteuil zat, nog steeds wachtend op zijn antwoord. Over tien dagen zouden ze hun trouwdag vieren en hij, als dokter, had uitdrukkelijk bepaald dat zij ook dezen blijden dag rustig samen zouden doorbrengen, zonder uiterlijk feestvertoon en zonder uitbundigheid en zelfs haar verlangen, alle kinderen bij zich te zien had hij met een vasthoudende, hardnekkige vastberadenheid weerstreefd. Niet enkel meer als dokter — eerder als de man, die zijn vrouw wou sparen voor het allerergste. Alle kinderen . . . Maar Fie en Paul zouden immers samen niet kunnen komen, omdat zij immers samen nooit meer eenzelfde weg zouden afleggen. Niemand had daaraan nog slechts twee jaren terug durven denken, en het allerminst moeder, die juist in Paul zoo'n vertrouwen had gehad. Wat had hij haar niet vaak schertsend geplaagd met haar schoonzoon Paul en hoe had hij niet in jolige bui vaak

voorgesteld zich van moeder te laten scheiden om haar af te staan aan den man van Fie. Dan had ze, grappig met haar vinger dreigend, schijnbaar op zijn voorstel ingaand, wat gedold met Paul, maar in wezen was er een ernstige ondergrond voor haar moederlijke genegenheid voor Paul, in wien ze een vreemd, bijna niet te verklaren vertrouwen bleef houden. Alle kinderen . . . Daar zat ze en wachtte en hij bemerkte wel haar vreemd-vragenden blik. Hij voelde zelfs toen hij van haar afgewend stond haar pijnlijke verbazing, welke hem als een net omspon en hem als het ware trok naar haar, om als altijd de volledige waarheid te zeggen. Maar neen, nu niet, het kon, het mocht niet, juist om moeder. Slechts een moment had hij zich zwak gevoeld, en had hij haar, na een onberaden gedachten-flits, alles willen verklaren, maar gelukkig had hij gezwegen. En omdat hij nog steeds zweeg, herhaalde nu zijn vrouw haar vraag: „Waarom zouden we niet alle kinderen hier laten komen?” „Neen, neen, neen,” weerde hij opnieuw af, „je weet toch dat het voor jou veel te druk is.” Hij kende haar. Hij was ervan overtuigd, hoe ze begreep, dat deze maatregel, als alles goed was geweest tusschen de kinderen, als het tusschen hun dochter Fie en haar man Paul nog altijd was, zooals het vroeger tot hun verheugen altijd geweest was, voor haar gezondheid geheel niet noodig ware en dat door zijn zwijgen elke seconde haar argwaan groeide. Hij zocht ijsberend naar krachtige argumenten: hij zocht een leugen. Wel deed het hem pijn om aan zijn vrouw misschien voor het eerst een leugen te moeten zeggen, maar hij voelde nu inderdaad, als dokter, de dringende noodzakelijkheid. Het moest een leugen zijn, want sedert gisteren wist hij immers de waarheid, die zij nooit kennen mocht. Gisterennamiddag was hij naar Fie geweest. Aan gefluisterde woorden wilde hij geen geloof hechten. Hij had haar zelf willen spreken, om te hooren wat de waarheid was. Fie had hem ontvangen met al de hartelijkheid, welke haar eigen was en toch had hij in haar oogen het teruggetrokken-strakke gezien, dat hij bij haar nooit had opgemerkt. Altijd had ze spontaan haar woorden weggegeven, zeker tegen vader, omdat zij immers zijn lievelingsdochter was. Gisterenmiddag was het geweest, alsof ze aarzelend zocht naar die woorden, welke diepte noch ondergrond hadden, welke niet konden vasthaken, niet konden kwetsen, maar ook niet de voldoening gaven van het elkaar over en weer begrijpen. Over Paul werd weinig gezegd en hij had den moed van Fie moeten bewonderen, om ook gisterenmiddag bij haar verzachting van Paul's handelwijze nog het auriool van haar liefde om de maar poovere figuur van haar man te plaatsen. Haar liefde was rotsvast, maar haar geluk? Het leven had den ouden dokter zoo veel geleerd, meende hij, hij geloofde wel schijn van werkelijkheid te kunnen onderscheiden. Hij had zijn diagnose gesteld: alleen nog in een schijn van wazige herinnering kon bij Fie het geluk voortleven, maar in werkelijkheid bestond het niet meer. Fie geloofde, omdat ze liefhad. Ze geloofde onwankelbaar vast aan Paul's terugkeer, maar hij wist wel beter. Och, mannen waren zoo anders in die dingen, dan vrouwen. Mannen dachten met hun hersens, vrouwen dachten altijd met haar hart. Hij had het als zijn plicht gevoeld toch enkele woorden van afkeuring te zeggen over Paul, maar onmiddellijk was in haar oogen dat strakke, afwerende teruggekeerd, en slechts aarzelend had zij durven zeggen: „Als je wilt, is er in ons huis nog altijd plaats voor je.” Fie had schamper gelachen en het had hem bijna angst ingejaagd. Het was, alsof bij haar ontwaakt waren instincten van een moederdier. En hij had gevoeld: zij zou wachten. „Och, vader had ze gezegd, wat weet de eene mensch van den ander? Hoeveel weet U van Paul, wat weet Paul van U? We moeten het zelf uitvechten met onze diepgewonde gevoelens en we kunnen geen hulp aanvaarden van anderen, omdat anderen ons niet kennen en wij zoo onbegrijpelijk vreemd staan tegenover de gevoelens van hen, die we ons zoo nabij wanen. Waan, waarheid? Wat is geluk en wat is liefde. Het kan niet met woorden gezegd worden, want woorden breken waarheid af, kunnen liefde vernietigen. Och neen, vader, laten we er niet over praten, want het zullen woorden blijven, woorden . . .” „Wat had hij daarop kunnen antwoorden? Niets. Weer hetzelfde: dat vrouwen dachten met haar hart? Maar och, zoo zou ook moeder doen als ze het wist: ze zou vergeven en willen begrijpen, maar hoe zou het haar schokken en dat moest tot elken prijs vermeden worden. En hij verzon zijn leugens, ijsberend, en hij zei ze, dacht hij, bijna

volmaakt, maar zij liet zich niet afleiden en ze bleef bij haar eisch, dat op den blijden dag alle kinderen komen moesten. ☞ Hij was ten einde raad. ☞ „Nu goed”, zei hij, „laten Mary en Jacques dan komen, desnoods met de kinderen. Ik zal Jacques wel bezighouden en dan kun jij je met Mary occupeeren. Is het dan zoo goed?” ☞ Ze zag hem weer aan met haar lieven lach om de lippen, maar in haar oogen bleef het onwrikbaar verzet. Hij kon 't niet helpen, maar het begon hem te irriteren. Jaren en jaren had ze zich overgegeven aan zijn leiding, omdat ze wist dat hij alleen zou doen, wat voor haar goed was. En nu, plotseling, was er het koppig verzet, dat hij op geen enkele wijze wist te breken. ☞ „Maar ik, als dokter”, wond hij zich op, „weet toch wel, waarom ik dat zeg. Je weet toch, wat ik je gezegd heb over je hart. Alles gaat nu goed en dan mag je je niet bederven . . .” ☞ „Nee”, zei ze langzaam. ☞ Hij haalde adem. Hij scheen iets te winnen. ☞ „Daarom”, vervolgde hij vlug, „moet je verstandig zijn. Het is heusch veel te druk voor je, als Fie en Paul ook komen”, poogde hij dadelijk te verzachten. „Je weet, hoe Fie is en je weet, hoe Paul . . .” ☞ „Ja”, zei ze, gedecideerd knikkend, „dat weet ik wel, maar toch zou ik zoo graag . . .” ☞ Hij zocht naar het laatste en hij vond: ☞ „Nu, misschien Fie alleen dan . . . Ik kan het niet heelemaal goedkeuren”, loog hij, „als dokter, maar Fie alleen . . . Nu ben je tevreden, niet? Eigenwijsje . . .” ☞ Hij bleef voor haar staan en streek met zijn hand over haar zilveren haren. Ze zag naar hem op, ze glimlachte. Ze was nog schoon als een door 'n oud-Hollandschen meester gepenseelde vrouw, nog even regelmatig. Hij zag haar blijde oogen en in eens kreeg hij het gevoel — hij wist niet waardoor en hij wist niet waarom — of zij de meerdere was en boven zijn doktersgezag uitgegroeid. Het was, of ze op iets wachtte waaraan hij nog niet dacht en waarvan hij niet wist. Want nog gaf ze niet toe. ☞ „Nee, vader”, zei ze, „Fie moet niet alleen komen, omdat Paul erbij hoórt, je weet toch, dat die twee elkaar niet kunnen missen?” ☞ Hij kon het niet helpen, maar hij lachte even grimmig. Het was geen lach geboren uit blijdschap, maar uit diepe wanhoop. Hij voelde dat nu alles verloren was. Hij moest het nu dan maar zoo voorzichtig mogelijk uitleggen. Maar het was zoo moeilijk, zoo ontzettend moeilijk dat het hem zelfs als een uitkomst, als een korte poos uitstel was, toen, voordat hij iets zeggen kon, de telefoonschel overging. ☞ Zijn vrouw zat naast het toestel en ineens realiseerde hij, dat ze al dien tijd, terwijl hij had gedacht en gesproken, hierop gewacht had. Hij zag het aan alles — aan haar oogen, aan het trekken van haar mond en aan de wijze, waarop ze haar haar van haar voorhoofd streek. ☞ Voordat hij het kon verhinderen greep ze naar den horen, luisterde even en knikte dan met haar hoofd, alsof ze nu geheel zeker van haar zaak was. ☞ „Hallo”, zei zij, „hier ben ik . . . ja . . . moeder! dag Paul, dag jongen . . . heb je mijn brief ontvangen? . . .” ☞ Het was op dit oogenblik, of dokter Borreman een tik tegen zijn voorhoofd kreeg. Daar aan het andere eind van de lijn stond Paul en zij had het geweten. Maar dan wist ze meer, dan wist ze alles van Fie en Paul. Hij durfde nauwelijks ademen en het was of de woorden van zijn vrouw, hoewel zacht gezegd, hem schetterend in de ooren klonken. ☞ „O, Paul”, zei ze, „dát wist ik, dát heb ik direct geweten . . . maar te laat, Paul? . . . te laat? neen, dat is het nooit, neem dat van mij aan, van een oude, domme vrouw . . . en Fie . . .?” ☞ Moeder keerde zich om en vóór ze verder sprak, gaf ze, als een jolige jonge meid, haar man een knipoogje. En toen pas zei ze: „En Fie? . . . Och, jongen, Paul, weet jullie mannen wel ooit, wat de liefde van een vrouw beteekent? . . . O, natuurlijk moet je komen Paul, met Fie, want alles, alles wordt weer als vroeger, twijfel daar toch niet aan . . . Och, nee Paul . . .” ☞ Ze draaide zich weer om en de dokter zag, hoe ze bloosde. ☞ „Och nee Paul . . .” zei ze, „wat jij denkt ben ik niet, ik ben maar een eenvoudig mensch . . . en met mijn hart? . . . maak je niet ongerust, het is zoo sterk . . . het is een vrouwenhart . . .”

LORD LISTER, de bekende Engelsche chirurg, werd eens midden in den nacht bij een rijken zieke geroepen. Deze ontving den uit zijn slaap gehaalden chirurg met veel gekreun en gezucht, en zei: „Och, dokter, ik voel me zoo ziek; ik geloof dat ik sterven ga”. Lister onderzocht den zieke en zei tenslotte meedoogenloos: „Hebt u uw testament gemaakt?” — „Nee”, antwoordde de patiënt, bleek om den neus wordend. „U denkt dus . . .” — „Hoe heet uw notaris?” — „Maar, beste dokter!” — „Laat u hem roepen”. — „Nee

toch, dokter”. — „Laat u ook uw vader en kinderen halen”. — „Ik moet dus werkelijk sterven?” jammerde de man. — „Nee”, antwoordde Lord Lister. „maar denkt u dat ik de eenige wil zijn, dien u vannacht ertusschen genomen hebt en zijn bed hebt uitgejaagd?”

LORD RUSSELL, indertijd een beroemd advocaat in Ierland, werd een door een Engelschen criminalist de vraag gesteld, wat hij voor de zwaarste straf op bigamie hield. Bondig kwam het antwoord: „Twee schoonmoeders”.

DE SCHOONHEID VAN DEN ACHTERHOEK

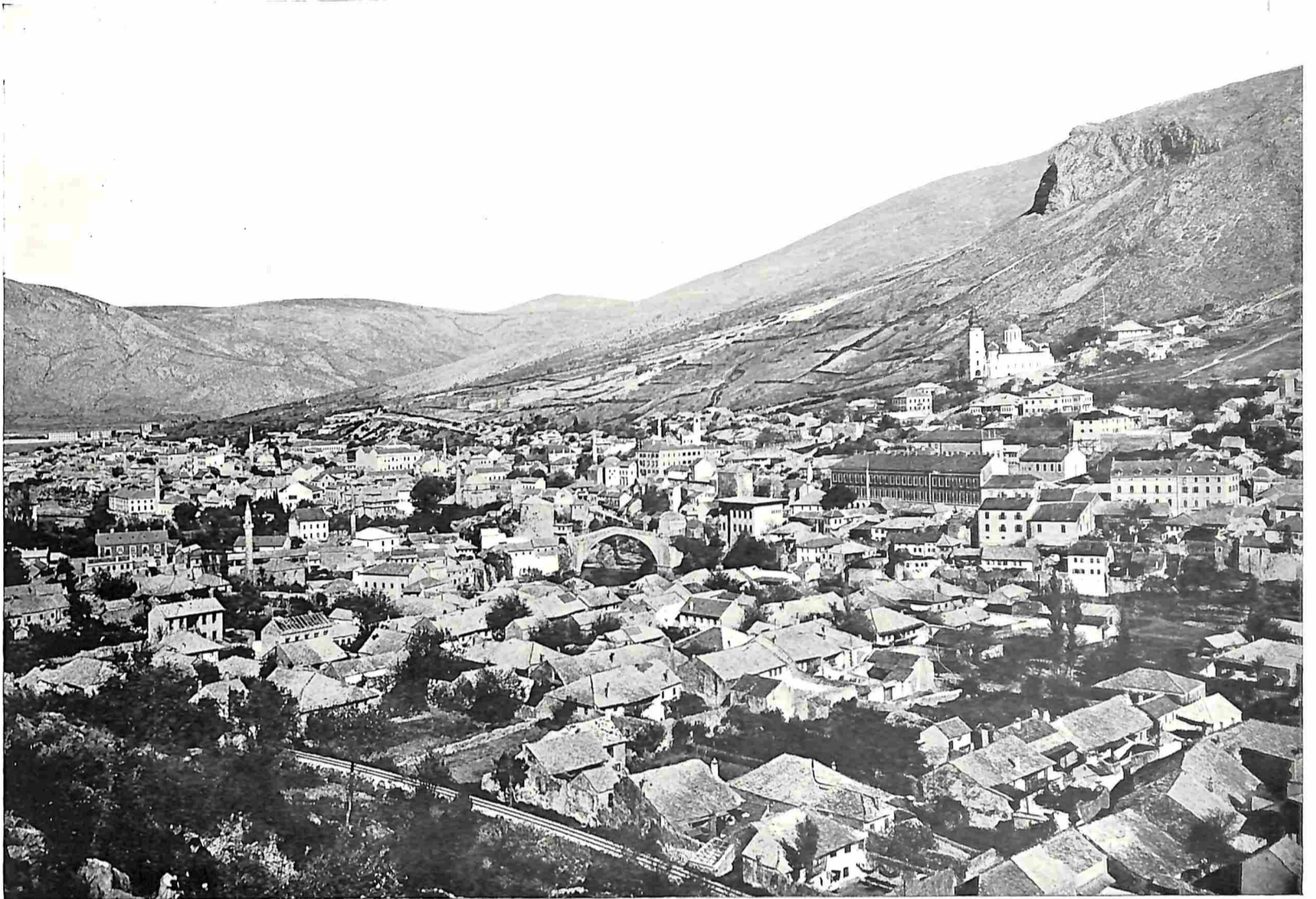
DOOR JAC. GAZENBEEK

III

DE plaats met dien typischen naam: Ulft en het grensdorp Gendringen met het huis „de Wildt” zijn Oostwaarts gaande de laatste bewoonde centra langs den Ouden IJsel. ☞ Het voormalige slot te Ulft was van een buitengewone sterkte; zelfs de hertog van Alva wist daarvan mee te spreken. Andere adellijke huizen, die vroeger van belang waren, doch thans in feite niet meer bestaan, waren: Zwabenburg, Doorvorst, Hardenberg en Lankveld. De naam van een boerderij of landweg herinnert soms nog aan dien ouden tijd. ☞ Belangrijke archeologische vondsten (o.a. zeer vele urnen) in de omgeving van Gendringen wijzen er ook weer op dat deze streek tot een der oudst bewoonde mag gerekend worden. ☞ Wij gaan nu niet met de gele G.T.M.-bussen naar het vorstelijke slot Anholt even over de grens (een bekende zomertrip!), maar wenden ons naar Dinxperlo, dat zich daar vlak tegen de landsgrens heeft genesteld. Aan de overzijde ligt op Duitsch gebied Süderwick en menigeen zal zich herinneren, hoe levendig hier bij tijden de smokkelhandel was. ☞ Echter — Dinxperlo is niet enkel jachtterrein voor Hollandsche en Duitsche douaniers, de omgeving (Welinkbosch) is landelijk en fraai; het zeer moderne zwembad is een attractie voor inwoner en pensiongast. ☞ De moeite waard zijn de wandelingen langs de beekoevers (Keizersbeek, Astrang). Bij sommige dezer stroompjes moest men er wel toe overgaan paal en perk te stellen aan de jaarlijks voorkomende overstromingen, wat niet wegneemt, dat het land nog alleszins typisch gebleven is. ☞ De bosschen in hun vroegere uitgestrektheid zijn voor 't meerendeel verdwenen, maar de wallen van els, berk en eik, de verspreide populierenboschjes, stoffeeren het landschap op aantrekkelijke wijze en bieden haas, fazant en ree voldoende dekking. ☞ Door Breedenbroek (elke naam schijnt hier verband te houden met de bodemgesteldheid, de natuur of de historie) volgen we den weg naar het eenvoudige dorp Varsseveld. ☞ In vroeger eeuwen behoorde het oude Warefelde (folkloristisch een heel merkwaardige naam!) tot de heerlijkheid Wisch. ☞ De typische kerk ligt nauw door de omringende huizen omsloten; de bevolking is ook hier gastvrij en behulpzaam; spoedig is men thuis bij de eenvoudige dorpelingen en ik geloof niet, dat deze woorden van lof alleen toepasselijk zijn op Varsseveld, maar, globaal genomen, op den geheelen Achterhoek. ☞ De „gulle Gelderschman”, het is een zegswijze, welke bestaan ge zult erkennen, zoodra ge den aard der Achterhoekers leert peilen en ge zult met mij van bevinding zijn dat die uitdrukking speciaal voor deze gemoedelijke landgenooten schijnt ontstaan. De Veluwnaars en ook de boeren der rijke Betuwe denken mij lang niet zoo gastvrij en hartelijk als deze vrije Saksen, wier tongval zoo uitermate zangerig is. ☞ Den mooien weg over Lintelo nemend, ligt thans Aalten voor ons, een dorp, dat zeker een eigenaardigen indruk maakt met zijn hellende straten: een gevolg van de ligging op de Zuidhelling van een heuvel. ☞ De afwisseling van hoog en laag, korenvelden en weiden, bosch en hei, de beken, die hier met fraaie bochten hun weg zoeken, de oude schilderachtige boerenhofsteden, zij geven het landschap een bekoorlijk aanzien. ☞ Aalten wordt in zeer ouden tijd reeds vermeld als Alladna. In een oudheidkundig museum (Oudheidkamer) werden vele voorwerpen bijeengebracht: urnen, steenen werktuigen, munten, oude geschriften, enz. ☞ In de middeleeuwen of daaromtrent was Aalten één der vier ambten van de heerlijkheid Bredevoort. Bekend was hier reeds in 1400 de havezathe Walfort, de eenige plaats in ons land, waar een Veem- of Vrijgericht was gevestigd. Vlakbij lag de galgenberg, waar de terechtstellingen plaats vonden.

(Slot op bladz. 508)

MOSTAR, DE HOOFDSTAD VAN HERZEGOWINA. IN HET MIDDEN DE OUDE BRUG OVER DE NARENDA

IN DE HOOFDSTAD VAN HERZEGOWINA

DOOR W. VALK

IN een kleine vlakte, welke door de bergen Hum en Podvelež wordt omsloten, ligt temidden van wijngaarden en tabaksvelden het stadje Mostar. De tropische hitte doet er des zomers vijgen en granaatappels rijpen, maar maakt het vreemdelingen moeilijk van het gezellige straatleven te genieten. Dwars door het stadje kronkelt pijlsnel de schuimende Narenta, grotten vormend in de rotsen. Aan haar oevers doen vrouwen de wasch, trachten kinderen forellen te vangen en brengen mannen flesschen met het bekende „Mostar-bier” in het ijskoude water. ☒ Van de vier groote bruggen, welke de beide stadsdeelen verbinden, is de „Romeinsche brug” hét monument, dat jaarlijks honderden toeristen naar Mostar lokt en daarom in iederen gids vermeld staat met de toelichting, dat de brug een hoogte van 19 m. heeft, 28 m. lang is en slechts uit één boog bestaat; niét van Romeinschen oorsprong is, doch op last der Turken door Dalmatiërs of Italianen werd gebouwd en wel in het jaar 1566. De laatste mededeeling wordt dan meestal onderstreept door verwijzing naar een inscriptie, welke te vinden zou zijn aan de brug zelf. Om deze inscriptie te vinden zal men echter lang moeten zoeken, want reeds op het einde der vorige eeuw was zij onleesbaar en voorheen stond er slechts een Arabische spreuk, waaruit alleen ingewijden het jaar 1566 (Christelijke jaartelling) konden afleiden. ☒ Twee torens, welke eertijds dienst deden als kruitmagazijn en gevangenis, flankeren nog het steenen kunstwerk, maar de schandpaal in het midden is verdwenen. Waarom deze juist op het midden (tevens hoogste) gedeelte van de brug heeft gestaan, blijkt uit de photo: daar kon men in elk gedeelte van de stad den misdadiger zien. ☒ Staande op de „Romeinsche brug” geniet men een panorama, dat door het woeste Narentadal en de forten, welke Oostenrijk na de inlijving (1878) op de omringende berghellingen deed bouwen, onwillekeurig den bekenden strijd lust der bewoners van Herzegovina in het geheugen roept. Maar Mostar is niet alleen middelpunt van het oude Herzegovina; ijverig nam de

stad deel aan de vele oorlogen tusschen Turken en Venetianen en niet minder ijverig nam de bevolking van vrienden en vijanden zekere beschaving over. Daarin ligt de oorzaak, dat men reeds na een korte wandeling kennis maakt met een bouwkunst, waaruit Turksche, Italiaansche, Dalmatische en Arabische invloeden spreken. Dat zelfs de oudste huizen van steen zijn, houdt verband èn met het ontbreken van groote bosschen in de omgeving èn met de Borastormen, die buitengewoon heftig kunnen woeden. Rondom de huizen loopen hoge muren, welke evenals de net gepleisterde binnenplaatsen van de Turken zijn overgenomen. In de wijk der villa's gevoelt men zich verplaatst in West-Europa, maar hier en daar wordt toch het oog geboeid door gebouwen, welke uit Arabië schijnen meegebracht. ☒ Van de 17000 inwoners zijn ongeveer de helft Mohammedanen; de overigen behooren tot de Servisch-Orthodoxe kerk of zijn Roomsch-Katholiek. Mochten de Katholieke priesters in het midden der vorige eeuw slechts verkleed en bij nacht in Mostar komen, zekere Barisic wist door politiek inzicht, handigheid en volhouden toestemming van den sultan te verkrijgen tot het bouwen van een kerk. Maar de Mohammedaansche bevolking verzette zich daartegen met geweld, hoewel de Islam eischt, niet „met vuur en zwaard” — gelijk in West-Europa dikwijls wordt gemeend — doch door wijsheid, goeden raad en vriendelijke vermaning de ongelooovigen te bekeeren. Het fanatisme van enkele Mohammedanen, gevoed door de houding van even ijverige Katholieken, veroorzaakte menige botsing, maar vizier Ali Pacha zorgde er voor, dat de beloofde kerk tot stand kwam. ☒ De Servisch-Orthodoxe bouwwerk met pronkvool interieur en verdient ook te worden bezocht, omdat men er een prachtig uitzicht heeft op de stad en haar omgeving. Dáár ook bemerkt men het best, dat het stadsbeeld wordt beheerscht door de dertig moskeeën. ☒ Vooral de „Karadzobeg-Moskee” vraagt de aandacht en als daar van de slanke minaret de Muezzin klagend-zingend zijn

stem laat hooren om de geloovigen uit te noodigen tot het gebed, dan voelt men zich verplaatst in de sprookjeswereld van „1001-nacht”. Behalve prachtige tapijten, sierlijk geteekende Koranspreuken en gekleurde vensters zijn er in de moskee geen versieringen. Het is aan de Mohammedanen immers verboden uit goud, zilver, hout of steen beelden of afbeeldingen te vervaardigen, opdat het volk zich niet aan beelddienst zal schuldig maken. ☞ Gelijk men op de photo's kan zien, staan vele moskeeën bij de Narenta. Dit houdt in verband met de „Adest”, de rituele wassing van gezicht, hals, mond, handen en voeten vóór het gebed. Men meent niet, dat deze wassing vluchtig plaats heeft; de Mohammedaan moet rein voor Allah verschijnen en hij houdt zich daaraan. Is echter nergens water te vinden, zoo maakt hij — na met de hand den grond te hebben aangeraakt — de beweging van wasschen en zegt ondertusschen de voorgeschreven gebeden. ☞ Het is echter niet alléén de „Adest”, welke de Mohammedanen naar de rivier trekt. Over het algemeen houden zij niet van lawaai en velen doen niets liever dan droomen aan den rand van een beek of rivier. Eigenlijk dróomen zij dan juist niet, maar doodstil zittend vergeten zij zichzelf en de geheele wereld en komen in een toestand, dien zij „ceif” noemen. ☞ In de Mohammedaansche koffiehuzen wordt des te meer gesproken, dikwijls fluisterend, meestal zonder opwindig, altijd gewichtig en zelden over iets anders dan politiek. Een belangrijke rol spelen bij alle discussies de koffie en de sigaret. Zwarte koffie en sigaretten worden op ieder oogenblik van den dag genoten, zoodat er menschen zijn, die per dag 40 à 50 kleine kopjes koffie leegslurpen en even zooveel sigaretten rooken. Nu moet ik zeggen, dat die koffie — meestal bereid op Turksche wijze — buitengewoon lekker is. Het geheim schijnt vooral te zitten in het branden en het zóó lang stampen der boonen tot de koffie „meel” is geworden. Dat stampen ziet men, gelijk trouwens zoovele andere werkzaamheden, op straat gebeuren en wel met een stuk ijzer in een uitgehouden boomstam. De koffiehuisouder biedt het begeerde vocht aan in een klein kannetje. Is het kleine kopje vol geschonken, zoo moet men aan de oppervlakte een lepeltje koud water toevoegen en na een beetje geplons komt er dan een schuimpje op. Hoeveel werk van de koffie wordt gemaakt, moge ten slotte hieruit blijken, dat de koffiehuisouder voor iederen bezoeker apart koffie zet en nooit meer dan een tweetal kopjes tegelijk. ☞ Bij het binnenkomen van Mostar ziet men op straat tusschen kisten met koopwaar de heeren der schepping neergehurkt, rookend en drinkend, in afwachting van de dingen, die zullen komen. Natuurlijk dragen zij de fez, want dit hoofddeksel zet de Mohammedaan noch in de moskee, noch in zijn huis af en slechts als hij den vreemdeling zou willen beleedigen kon men verwachten, dat hij de fez lichtte. Maar zulks doet hij niet, want hem is geboden tegen alle menschen zonder onderscheid beleefd en verdraagzaam te zijn en als een lastige bezoeker heengaat zonder iets te hebben gekocht, zoo heeft Allah het gewild; de man blijft beleefd en houdt zijn fez op het hoofd. ☞ Ten onrechte meent men wel eens, dat de fez een voorschrift is van den Koran. Deze eischt slechts, dat de Mohammedaan anders gekleed is dan de „ongeloovigen” en toen in het begin der negentiende eeuw de tulband langzamerhand door de fez werd verdrongen, eischte sultan Mohammed II, dat ieder Mohammedaan een fez moest dragen. Andersdenkenden, blijkbaar van meening, dat een fez gekleed stond, volgden de „mode” en als ze geen fez dragen is het in elk geval een hoed of pet zonder klep. ☞ Gelijk bekend, behoort het tot de godsdienstplichten der vrouwen en volwassen meisjes om haar gezicht voor vreemde mannen te bedekken. Maar de moderne tijd deed ook in Mostar veel veranderen en zoo ontmoet men tegenwoordig op straat zowel vrouwen, die zich geheel in een grooten mantel verbergen, als lichtgesluierde dames, terwijl uit de photo zelfs blijkt, dat sommige meisjes, die den huwbaren leeftijd — dat is hier 14 à 15 jaar — reeds lang hebben bereikt, vrijmoedig met onbedekt gelaat poseeren. En dat terwijl zij zich achter hoge muren en in kamers met dicht getraliede vensters moesten bevinden! Of er in Mostar nog vrouwen zijn, die zich daaraan houden? Misschien enkele, maar ook ziet men zelfs de gesluierde vrouwen wel even op straat een ijscó genieten en daarvoor haar sluier lichten, vooral als het gezicht mag worden gezien. En zulks is in den regel het geval, want de Mohammedaansche vrouwen besteden veel zorg aan het uiterlijk. Dit is niet alleen haar recht, maar ook haar plicht en zoo is het gemakkelijk te verklaren, waardoor in het stadje Mostar zulke groote parfumeriewinkels zijn en er

kapperszaken werden gevestigd, die met de schoonheidsinstituten in West-Europa kunnen wedijveren. Men vindt deze in de hoofdstraten, die alle evenwijdig loopen aan de Narenta. Om het volksleven in Mostar te leeren kennen moet men echter bij de „Romainsche brug” zijn en wel in de Turksche bazarwijk, „Čaršija”, genaamd. Daar is van alles te koop; men ziet er den koopman, wiens geheele bezitting niet meer waarde heeft dan eenige centen, rustig zitten naast den verkoper van gouden en zilveren sieraden. De kleermaker en de geitenslager, de bronsbewerker en de hoefsmid, zij verrichten hun werkzaamheden naast elkaar op straat en stallen hun waren ten toon, wachtend tot Allah een koper zend. Daar men deze toestanden echter beter kan waarnemen in Sarajevo, de hoofdstad van Bosnië, zal ik met de beschrijving van een „Čaršija” wachten tot een volgend artikel.

MOHAMMEDAANSCH MEISJES TE MOSTAR, GESLUIERD EN ONGESLUIERD

Ontvangen Gidsen. Van de Generalvertretung der Reichsbahnzentrale te Rotterdam, Parklaan 28, ontvingen wij haar verkeersboekje nr. 13 „Winter in Deutschland” van de serie der „Deutsche Verkehrsbücher”, dat, rijk geïllustreerd en herzien volgens de laatste gegevens, kosteloos verkrijgbaar is bij alle reisbureaux en aan bovengenoemd adres. — Het Gemeentebestuur van Bleiswijk zond ons een juist verschenen geïllustreerd „Gids voor Bleiswijk”, waarin talrijke gegevens, ook historische, zijn opgenomen.

MOSKEE AAN DE NARENTA TE MOSTAR

Over Paddestoelen

DOOR Dr. B. POLAK

(Slot)

HET meest bekend zijn de paddestoelen, hoedzwammen, die hun sporen aan den onderkant op plaatjes afzetten; de in het vorige nummer afgebeelde stuifballen en aardsterren toonen evenwel aan, dat het ook op andere manieren kan. Bij deze, die aanvankelijk hard en stevig zijn, verandert het geheele inwendige weefsel in een donkere sporenmassa, welke doordat er een opening komt in den bovenkant, bij droog weer letterlijk er uit stuiven. Bij nat weer echter kiemen de sporen. ☼ De aardster, in 't Engelsch „Poor man's weather glass” geheeten, heeft bovendien nog de eigenschap om de slippen, die bij vochtig weer als een ster uitgespreid liggen, bij droogte naar binnen op te rollen. Hiermede vertelt zij ons dus iets omtrent den vochtigheidsstoestand van de lucht en draagt als zoodanig den naam „Geaster hygrometricus”, de hygrometrische aardster, met eere. ☼ In het najaar, met zijn groote hoeveelheden afbraakproducten van den zomer, valt de „hoofdbloeitijd” van de paddestoelen. Een geringer aantal evenwel ruimt de restjes op in het voorjaar en in den voorzomer. ☼ De meest bekende voorjaarszwam is de eetbare morielje, die in de duinen van Kennemerland veel voorkomt en daar reeds door wijlen „Boerhave” met Nurks gezocht werd, zooals Beets verhaalt in de Camera Obscura. Men kan deze zwam er nog steeds aantreffen. ☼ Bij ons wordt ze door enkele kenners gewaardeerd; in 't buitenland behoort zij met de Champignon tot de duurstbetaalde en meest bekende en gewaardeerde eetbare zwammen. *Helvella crispa*, het varkenskluijfe, eveneens eetbaar, is een voorzomerzwam. Ze is nauw aan de morielje verwant en komt als deze in de duinstreek voor. Beide soorten echter hebben de eigenschap rauw vergiftig te zijn. Zij bevatten vluchtig blauwzuur, dat bij koken verdwijnt. ☼ Een groote categorie is die der mestzwammen. Men rekent daartoe ook diegene, die bij voorkeur in de buurt van menselijke woningen, van stallen e.d. voorkomen. Een dusdanige voorkeur is goed te begrijpen, daar ook hier aan de voorwaarde wordt voldaan, dat in ontbinding verkeerende organische stof voorradig is. Zeer bekend onder de mestzwammen zijn de zoo uiterst vergankelijke inktzwammen. De mooiste is de geschubde inktzwam, *crème-wit*, met fijne, bruin-aangelopen schubben. In één nacht kan de mooie, blanke paddestoelengroep in een zwartige, druipende inktmasa zijn veranderd. ☼ De rijping der sporen gaat van den rand van den hoed naar het midden toe. De deelen, waar de sporen al rijp en afgevallen zijn, vervloeien, en zoo komt telkens een nieuwe zône aan de beurt. ☼ Parasieten onder de zwammen zijn er vele, zij zijn bij landbouwer en houtvester zeer gevreesd; er behoren de meest funeste plantenziekten, zoowel als de meest schadelijke hout- en boschvernielers onder. ☼ Dat

MORIELJE

paddestoelen en schimmels parasitair leven is ook al weer te verklaren uit het feit, dat zij het organische voedsel ergens moeten zoeken. Hier, in de levende plant, is het om zoo te zeggen als voedsel voor gebruik gereed. ☼ De parasitaire ziekten der kruidachtige planten worden hoofdzakelijk door lagere zwammen, meer schimmels, veroorzaakt, die dus geen hoed voortbrengen, maar waarvan de sporenmassa gewoonlijk te zien is als een gekleurde vlek op de organen van de zieke plant. ☼ Eenige bekende, door zwammen veroorzaakte plantenziekten zijn o.a. de aardappelziekte, die in natte najaaren

zoo om zich heen kan grijpen, de graanbranden en roesten en ook de meeldauw, bijv. de druivenmeeldauw, op vruchten. Ook boomen kunnen ziek zijn, doordat lagere zwammen er op parasiteeren; de bekende iepenziekte is hiervan een voorbeeld en eveneens de heksenbezems der berken, die op kraaiennesten gelijken, worden door parasitaire schimmels veroorzaakt. ☼ Men vindt ook hogere zwammen als ziekten op levend hout. De zwamvlok zit dan in den stam en put dezen uit, terwijl de vruchthoeden laten zien, wat de oorzaak is van het kwijnen van den boom. ☼ De hier afgebeelde porceleinzwam, *Armillaria mucida*, die achter een fraai, porcelein blank, glanzend uiterlijk, veel boosheid verbergt, is de ergste vijandin onzer beukenbosschen. Ze infecteert levende beuken, maar als de boom gedood is door deze ziekte, kan de zwam nog vele jaren op het doode hout doorgroeien. De witte, transparante hoedjes infecteeren dan steeds opnieuw andere boomen. Daarom zal een houtvester eenmaal aange-taste stammen dan ook onverbiddeijk opruimen en is doode hout zulk een gevaarlijke infectiebron in het woud. Boomen, die door een of andere oorzaak verzwakt zijn, en vooral degene, wier stam verwondingen heeft opgelopen, zijn het meest vatbaar. Op de plaats, waar de schors, het natuurlijke beschermingsmiddel van den boom, is geschaafd, kan de verraderlijke zwamvlok naar binnen in het hout dringen. ☼ Het met teer insmeren van wonden aan boomen is een voorbehoedmiddel tegen infecties. ☼ De honingzwam, *Armillaria mellea*, is een zusje van de porceleinzwam en minstens zoo gevreesd als deze. Zij heeft het hoofdzakelijk op naaldboomen voorzien. ☼ De meest geraffineerde, doch voor den mensch onschadelijke parasieten zijn de gene, die ten koste van de vruchtlichamen van andere zwammen leven. Hier vinden zij het zwamenvoedsel kant en klaar. ☼ De op blz. 506 afgebeelde oranje knodszwam leeft op de onderaardsche vruchtlichamen van de oneetbare hertetruffel. Ziet men deze knodjes en graaft men ze goed uit, dan zit er altijd een halfvergane truffel onder. Een familielid hiervan parasiteert op rupsen, die in den grond kruipen en zich verpoppen. Uit

PORCELEINZWAMMEN OP BEUK

VARKENSKLUIFJE

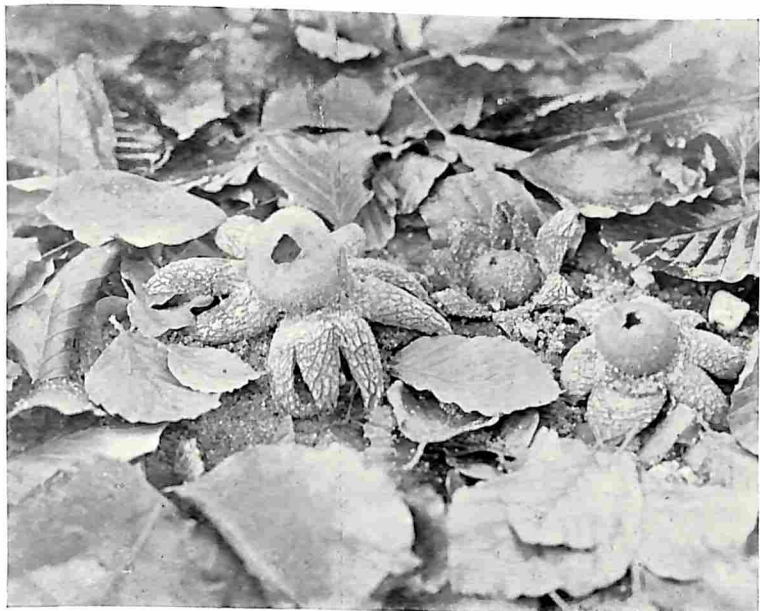

Foto L. H. Brandt

HYGROMETRISCHE AARDSTER

de pop komt echter geen vlinder, doch één enkele knods, die boven den grond uitsteekt, sporen voortbrengt en opnieuw kan infecteeren. Schimmelziekten onder insecten komen trouwens meer voor, men denke aan de epidemie, die in het najaar dikwijls een eind aan het leven der kamervliegen maakt. ☒ Men ziet dan de gestorven en aangetaste slachtoffers tegen de ruiten geplakt, met een wit schimmeluitslag om zich heen. ☒ Rest ons tenslotte iets te zeggen omtrent die eigenschap der paddestoelen, die de menschen nog het meest puzzelt, n.l. de giftigheid. ☒ Hoewel hierover veel is onderzocht, is eigenlijk nog geen enkel zwammengif goed bekend. Zelfs de werking ervan is lang niet altijd opgehelderd. ☒ Het gevaarlijkst zijn de zoogen. haemolytische giften, n.l. dezulke, die onze roode bloedlichaampjes oplossen en hierdoor natuurlijk doodelijk werken. Waarschijnlijk is dit de werking van de meest giftige onzer Nederlandsche paddestoelen, de groene knolzwam of *Amanita phalloides*. Reeds het eten van één enkel exemplaar kan doodelijk zijn; de vergiftigingsverschijnselen treden ongeveer 24 uur na het gebruik op en dan is het gif al in het bloed gedrongen en niet meer uit het lichaam te verwijderen. ☒ Alle andere giftige zwammen zijn minder gevaarlijk, het aantal

echt doodelijk-giftige soorten beperkt zich maar tot een zeer gering aantal, welke ieder, die paddestoelen wil eten, natuurlijk onder alle omstandigheden moet kennen. Tot de *Amanita's*, het geslacht van de groene knolzwam, behoort ook de hier afgebeelde *Amanita vaginata* of slanke Amaniet, die zelfs eetbaar is. ☒ Daarentegen is de vliegenzwam, ook een Amaniet, weer giftig. Vooral het roode huidje heeft doodelijke eigenschappen. In vroeger tijden werd het op een schoteltje uitgespreid en met suiker bestrooid om vliegen aan te lokken, welke stierven na het gebruik van de met muscarine, de giftstof uit het huidje, doortrokken suiker. Het vruchtlichaam van deze zwam bevat een andere stof, welke een soort roes teweegbrengt, die tot hevige excitatie kan stijgen. Bij de Siberische nomadenvolken vervult deze zwam, ontdaan van het roode vliesje, de rol van alcohol. ☒ Op de vliegenzwam lijkt weer veel de in Zuid-Europa groeiende en daar veel voorkomende *Amanita caesaria*. Deze is een zeer gezochte eetbare soort; ze is van de vliegenzwam te onderscheiden, doordat de laatste witte plaatjes heeft aan den onderkant van den rooden hoed en de keizerszwam gele. Het heet, dat de Romeinsche keizerin Agrippina, haar gemaal Claudius, die dol was op een maaltje *Amanita caesaria*, met vliegenzwammen, die als ze gekookt zijn, er niet meer van zijn te onderscheiden, heeft vergiftigd.

OVER VRUCHTBOOMEN IN DEN SIERTUIN

DOOR P. J. SCHENK

INLEIDING

IN mijn lezingen, die ik jaarin jaaruit heb gehouden om op te wekken tot en voor te lichten omtrent het tellen van mooi fruit, door doelmatige behandeling der vruchtboomen, kon ik er steeds op wijzen, dat het Nederlandsche publiek wel fruit wil koopen en eten, maar dat het eischen stelt, waaraan moet worden tegemoet gekomen. Als voorbeeld stelde ik eerst de sinaasappelen, vervolgens deze vruchten en de bananen, daarna kon ik daarbij ook de buitenlandse appels en tenslotte de ingevoerde peren en pruimen noemen, die in steeds grooter hoeveelheid werden en worden geconsumeerd. ☒ Welk een omvang dit verbruik heeft aangenomen, blijkt wel duidelijk uit de cijfers over de eerste zeven maanden van dit jaar. In dezen tijd werden de navolgende hoeveelheden ingevoerd: Appels 18.7 miljoen kg, peren 3 miljoen kg, prui-

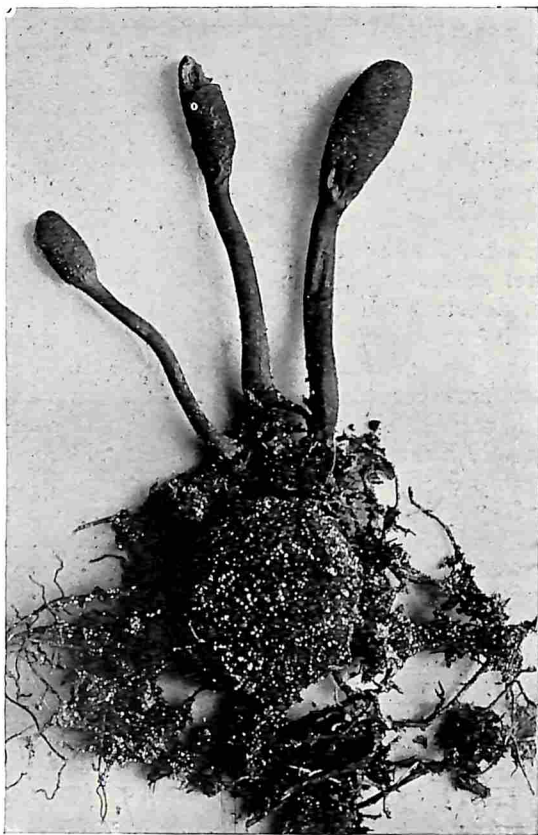

JONGE INKTZWAMMEN

VERVLOEIDE INKTZWAMMEN

KNODSZWAM OP HERTENTRUFFEL

speelt in de voeding van ons volk. ☞ Die hoop voor de toekomst geldt natuurlijk voor de fruitteelt, die ook al een moeilijken tijd doormaakt en waarvoor ik, zooals ik boven aanduidde, telkens heb gewaarschuwd. Terecht drong de

men 2.5 miljoen kg, kersen 0.8 miljoen kg, sinaasappelen 68 miljoen kg en bananen 19 miljoen kg. ☞ In het woord, dat gesproken werd bij de opening van de op 15 September gehouden jaarvergadering van de Pomologische Vereeniging, noemde de voorzitter het verheugend, dat dergelijke groote hoeveelheden fruit door het Nederlandsche volk zijn verbruikt. Dit feit, meende hij, geeft hoop voor de toekomst en doet ons weer zien, welk een groote rol het fruit

voorzitter in zijn openingswoord aan op nette en goede verpakking en op een betere ziektenbestrijding, waarin nog veel verbeterd kan en moet worden. Ik voeg hieraan toe: vooral in particuliere tuinen, maar hierover later. ☞ Het doel van dit en de volgende artikelen is niet om aan te moedigen tot groter gebruik van vruchten, maar om te wijzen op de mogelijkheid

om in kleine en iets grootere siertuinen vruchtboomen en -struiken te planten, zoodat men het fruit, dat men eet, voor een groot deel, zoo niet geheel en al, uit eigen tuin verkrijgt. Het is immers een oude ervaring, dat zulk zelf geplukt ooft beter smaakt dan het beste gekochte. ☞ Wel-

Foto L. H. Brandt

SLANKE AMANIET

eer bestond hier en daar de gewoonte, voor elk kind des huizes een boompje, dikwijls een appelboom, te planten, dat zijn levensboom zou zijn, waaruit men zijn levenslot zou lezen. Nu we niet meer als voorheen zoozeer gebonden zijn aan de ouderlijke scholle, maar de adresboeken jaarlijks door de vele verhuizingen groote wijzigingen ondergaan, heeft dit oude gebruik weinig zin meer. Maar toch doet het mij dikwijls leed, dat niet meer vruchtboompjes worden geplant in den siertuin. ☞ Waarom zou men het niet doen? De vruchtboomen geven immers het geheele jaar door stof tot vreugde? Zie hoe schitterend de appelboom bloeit en talrijke scharen naar de Betuwe lokt om van het bloemfestijn te genieten. En straks tooit deze boom zich met vele vruchten, die we in haar ontwikkeling gadeslaan, totdat we in den herfst de blozende appels mogen plukken. En is het wintersche beeld van den appelboom onfraaier dan dat van vele andere boomen? ☞ Vele malen hebben schilders zich geroepen gevoeld om een bloeienden appelboom op het doek te brengen, zooals zij hem zagen, en talrijk zijn de zangen, waarin dichters hem verueeuwigden. Laten we even luisteren naar Willem van Lanxmeer:

In mijn hof staat d' appelboom
Nu in vollen bloei te pralen.
En de bloemen, rose-wit,
Lichten, als de sterren stralen.

't Is of al de sterretjes
Uit den hemel kwamen zakken,
En zich rijden, zonder tal,
Als een melkweg rond de takken.

'k Sta er in bewond'ring stil,
En het wordt een tuin der droomen,
Waar de schoonheid, ongerept,
Tot haar hoogsten glans kan komen.

☞ De appel is van zeer ouden oorsprong en ik kan niet nalaten enkele bijzonderheden te vertellen, die er toe kunnen bijdragen, hem in de belangstelling te doen stijgen. Reeds in het oud-testamentische verhaal van Eva in het Paradijs ontmoeten we deze vrucht. Geen wonder, dat we haar in sagen en legenden en in het volks-

BLOEIENDE APPELTAKKEN IN HUN TEERE PRACHT

„KOOM, PLUCKT NU MET 'ER HANDT, EN EET MET VOLLE KAKEN”

geloof overal terug vinden, alsook in zeer vele spreekwoorden en gezegden, terwijl zij in tal van huismiddeltjes tegen ziekten werd aanbevolen. Men kent den Engelschen slagzin: „one apple a day, keeps the doctor away” en de Nederlandsche varianten, die hierop zijn gemaakt als propaganda voor het eten van fruit. ☞ Men moet de appels echter met verstand eten, zei men vroeger, want: „Käse und Äpfel sind morgens Gold, mittags Silber, abends Blei”. Nu gelooft men hieraan niet meer zoo vast en eet ook des avonds rustig een of meer appels. Met de schil, maar goed afgewasschen, schijnt het best te zijn, als de maag dit verdraagt. ☞ Onze voorouders lieten de onsterfelijken appels eten en aan de helden bij hun intreden in het Walhalla appels aanbieden, die hun eeuwige schoonheid, kracht en jeugd verzekerden. In de plantlore vindt men telkens gewag gemaakt van den appelboom en zijn vruchten. Zoo kon de hellevorst der oude Perziërs, Ahriman, zich in een appelboom veranderen en uit veel later jaren lezen we verhalen, hoe de duivel door appels in kinderen is gevaren. ☞ Het zou ons te ver voeren, deze verhalen weer te geven, maar voor een enkele zinrijke legende moet ik een uitzondering maken. Zij wordt verhaald in Devonshire in Engeland, waar de duivel de appelboomen zou verderven terwille van den bierbrouwenden abt van het klooster te Glastenbury, die op voorstel van den duivel hem zijn ziel verkocht, opdat het kloosterbier de concurrentie van de appelcider zou missen. De slimme abt wilde echter alleen den duivel foppen en stelde als voorwaarde, dat hij de appelboomen zou beschadigen op 17, 18 en 19 Mei (merkwaardig dicht bij de dagen der IJsheiligen!), waarop volgens de berekening van den abt de boomen reeds zouden zijn uitgebloeid en geen schade meer zouden kunnen ondervinden. Als nu toch eens door late nachtvorst de appelbloesems gedeeltelijk worden vernield, dan spreekt het volk nog altijd van den duivel en den abt St. Dunstan. ☞ Overtalrijk zijn de volksgezegden, waarin de appel wordt genoemd. Laat mij slechts dit eene vermelden, waarin het overdadig appeleten wordt gewraakt: „De appelman komt om zijn geld”, dat men terug vindt in de volgende regels van vader Cats:

Koom, pluckt nu met 'er handt, en eet met volle kaken,
Maar wilt' et niet te grof, of niet te gulsig maken . . .
Maar denckt oock boven dat, hoe seer het is te schromen,
Dat eens den appelman staat om sijn geldt te komen.

☞ Ik weet niet, wat mooier is: de peren dan wel de appels in vollen bloei. De eerste met hun helder witte feestkleed, de andere met hun rose blosjes, minder koud en hoovaardig, maar sprekender ook. Soms lijkt het mij toe, dat de appelbloesems het winnen, maar als ik dan weer de overweldigende pracht van witte bloemen der peren zie, dan treft mij ook dit telkens weer als schoon. Meestal eindigt deze tweestrijd door mij neer te leggen bij het oordeel van den Vlaamschen dichter Guido Gezelle, die aan den pereboom in zijn hof de volgende regels heeft gewijd:

Nog eer de blaren schieten, in 't hofbeluik,	'k Zie geren in de hoven, uw peren groot,
hoe geren zie 'k uw sprieten, o perenstruik;	de zonne zitten stoven, al rijp en rood;
hoe geren zie 'k uw takken vol blommen staan,	maar 'k zie wel nog zoo geren uw blommen staan,
vol perels, al in pakken eer ze opengaan!	de perels van de peren, eer ze opengaan.

☞ Zooals ik boven reeds schreef, komt het mij voor, dat veel te weinig nog in de siertuinen appels worden aangeplant. Dit geldt natuurlijk in gelijke mate voor de peren. Meestal worden deze boomen op een afzonderlijk gedeelte van den hof geplant, dat we dan den fruittuin noemen, of men vindt ze in den moestuin. Zelden worden zij aangeplant als sierboomen en -struiken. En toch kan het zoo goed, dat men hun in den siertuin een plaatsje waardig gunt. Zij geven in het voorjaar niet alleen hun rijken bloei ten beste, maar zij verrassen ons in den nazomer en in den herfst nog met heerlijke vruchten bovendien, die ons ten deele den winter door met genoegen aan den zomer doen terug denken. ☞ Niet altijd, zal men mij tegenwerpen, want er zijn immers beurtjaren, zoodat na een rijk vruchtenjaar een ander volgt, waarin de ooftboomen weinig vruchten dragen? Inderdaad, maar als we bedenken, dat deze onvruchtbare jaren het gevolg zijn van de uitputting der boomen door den rijkdom aan vruchten in het voorafgegene jaar, dan weten we tevens, dat we deze uitputting voor een goed deel kunnen tegengaan door een rationeele bemesting en door het dunnen van al te rijk beladen boomen. ☞ Het komt voor, dat ooftboomen nimmer veel vruchten dragen, soms heelemaal geen, niettegenstaande goede bemesting en rijken bloei. In dit geval hapert het gewoonlijk aan kruisbestuiving, waarbij stuif-

„'K ZIE GEREN IN DE HOVEN UW PEREN GROOT”

LANDWEG BIJ BREEDENBROEK (DINXPERLO)

meel van de eene appel- of peresoort op de stempels van de weinig dragenden wordt overgebracht. We kennen n.l. bij appels, peren, pruimen en kersen zoogenaamde zelfsteriele soorten, die dus onvruchtbaar zijn voor het eigen stuifmeel. Men moet hierop letten bij het aankopen van vruchtboomen voor den tuin. ☼ Soms wordt er geklaagd, dat de vruchtboomen zelfs niet bloeien, laat staan vruchten dragen. Meestal is van deze vruchtbaarheid de snoeier de schuld. Een bekend kweker van ooftboomen drukt met vette letters in zijn prijs-courant: „Het snoeien door onbekwame handen vermijde men, het kan jarenlange onvruchtbaarheid der boomen tengevolge hebben. Want”, schrijft hij verder, „door het jaarlijks in-

WATERMOLEN BIJ WINTERSWIJK

snoeien van vruchtboomen, zooals vele onbekwame snoeiers dikwijls doen, zet men de boomen telkens weder tot nieuwe houtvorming aan en de vruchtbaarheid blijft uit.” Ik kan op grond van eigen ervaring hieraan toevoegen, dat dit euvel veelvuldig voorkomt, véél meer, dan men wel zou denken. ☼ Wat den snoei betreft, beperke men zich bij appels en peren in hoog- en halfstamvorm en bij struiken na het eerste jaar na de planting maar tot het wegnemen van een enkelen overtolligen of zich te sterk ontwikkelenden tak. Alleen vormboomen moeten — en dan zeer oordeelkundig — voortdurend op kort vruchthout worden gesnoeid. ☼ Soms tijds kan de onvruchtbaarheid, ook zonder ongewenschten snoei, het gevolg zijn van een verkeerden onderstam. De boomkweker veredelt n.l. op verschillende onderstammen, te weten op zaailingen of wild, voor het verkrijgen van sterk groeiende en lang levende boomen en op kwee voor peren en doucin voor appel voor het kweken van minder sterk groeiende en korter levende, maar eerder dragende boomen. Zoo is het althans in hoofdzaak. Voor kleine tuinen, voedzame gronden en waar men spoedig vruchten wil zien, kieze men dus struiken op een zwak groeienden onderstam, opdat de vruchtbaarheid niet te lang op zich zal laten wachten. Ook de soort is hierop van invloed, want de bekende Goudreinet b.v. bloeit en draagt niet op zeer jeugdigen leeftijd. ☼ Ik noemde daar als vorm den struik. Meermalen spreekt men nog van pyramide, terwijl toch niet anders dan een struik wordt bedoeld. De regelmatig, pyramidaal gevormde boom, die onder den naam pyramide werd gekweekt en geleverd, treft men nagenoeg niet meer in de kwekerijen aan, omdat hij verdrongen is door den gemakkelijker te kweken en te onderhouden struikvorm. ☼ Tenslotte kan er nog een bezwaar tegen de appels en peren in den siertuin naar voren worden gebracht, n.l. dit, dat zij meermalen lijden aan ziekten, zooals schurft en de appels aan parasieten als bloed- en bladluizen. Dit is inderdaad juist, maar men ziet dan over het hoofd, dat vele sierheesters en -boomen aan hetzelfde euvel mank gaan. Bovendien is het geen noodzakelijk kwaad, want ten eerste lijden lang niet alle appels en peren in gelijke mate aan de genoemde en nog andere kleine vijanden en ten tweede kunnen deze doeltreffend worden bestreden. Men zou dan nog kunnen opmerken, dat de uitvoering der bestrijding geld kost, hetgeen wederom juist is, maar een goed uitgevoerde bestrijding brengt tenslotte niet alleen de kosten op, maar geeft winst: aan gaaf fruit en hierdoor aan geld. (Wordt vervolgd)

De schoonheid van den Achterhoek

(Slot van bladz. 501)

ZOOALS den lezer bekend zal zijn, was een veemgericht een geheime rechtbank, die recht sprak en vonnissen ten uitvoer bracht buiten de gewone rechtspleging om. ☼ Het tegenwoordige Walfort is weinig meer dan een naam; slechts de majestueuze laan getuigt van vroegere grootheid en biedt een aangename wandeling. ☼ Aalten, zooals het thans is, doet in de verste verte niet meer denken aan de verschrikkingen der veemgerichten; het dorp komt in trek bij pensioengasten en is welvarend, wanneer we althans de moeilijkheden der heerschende crisis, waaronder we allen lijden, voor een oogenblik buiten beschouwing laten. ☼ Een vrij drukke industrie (textiel, hoorn) geeft onder normale omstandigheden vele handen werk. ☼ Vermelding dient in Aaltens omstreken nog het reservaat „t Loohuis” in 1927 door de Vereen. Aaltens belang aangekocht en later overgenomen door de bekende Vereen, tot Behoud van Natuurmonumenten. Een mooi stukje natuur met 'n echt typisch-Achterhoeksch karakter werd daardoor behouden. ☼ Was eertijds Aalten een der ambten van de heerlijkheid Bredevoort, thans zijn de rollen eigenlijk omgekeerd, want het stadje Bredevoort maakt deel uit van de gemeente Aalten. ☼ „Het kan verkeeren” zei Breerôo en Bredevoort kan dat getuigen. ☼ Waar zijn de tijden gebleven, dat deze kleine, maar sterke vesting zulk een voorname rol speelde in de geschiedenis der Nederlanden? ☼ De graven van Loon en die van Gelre hadden de heerlijkheid in handen; Maarten van Rossum, Willem van

Oranje waren er in latere tijden pandheeren over. Het speelde met zijn sterk slot een rol in den Spaanschen tijd, werd belegerd door Maurits en door de troepen van Spinola en kwam na vele wederwaardigheden in het bezit van het Oranjehuis tot in den Franschen tijd. ☼ Het sterke slot is in 1646 door een buskruit-ontploffing vernield en werd niet weer herbouwd. In het consistorieboek van Breedevoort lezen we daarvan o.m.: „Anno 1646, Den 12 Julij wesende, op Sonnendach namiddach, omtrent tusschen drie ende vier uren, heeft God de Heere dese stadt met eene harde straffe bezocht”. ☼ De bliksem sloeg in den buskruittoren van het kasteel, een aantal huizen stortten in en vele menschen werden gedood of gewond. „Ende zijn alle de huijsen in de stadt (weijnich uitgesondert) geruijneert van pannendack ende glazen”. ☼ Het Breedevoort van thans is rustig, heel rustig en voor wie van de stilte houden, is de omgeving buitengewoon geschikt. De vroegere, onbegaanbare moerassen rondom het stedeke zijn door goede wegen overwonnen en wie verder dwaalt naar 't Klooster, de Landsbulten en de bosschen van het Woold, zal er niet rouwig om zijn, dat hij in Breedevoort zijn vacantie doorbrengt. ☼ De Breedevoorters zijn gemoedelijk, wat onlangs ook weer zoo aardig uitkwam bij het jubileum van Arend Piek, in den Achterhoek beter bekend als „Peek van 't Walleke” of „Peek met de panne”. ☼ Peek is een bekende figuur in het oude stadje en 1933 was een bijzonder jaar voor hem: hij herdacht nl. het feit, dat hij gedurende 35 jaren omroeper was in Breedevoort. Dergelijke jubilea zijn zeldzaam, wanneer men bedenkt, dat de meeste plaatsen de functie van omroeper niet meer kennen. ☼ Peek werd druk bezocht en gefeliciteerd, ja zelfs ge-interviewd! Op een vraag of er altijd veel belangstelling was, wanneer hij zijn werk verrichtte, was het: „O ja. Zoo gauw ik een paar klappen op mien panne geef, loopen de huizen leeg. En dan zijn d'r nieuwsgierigen (natuurlijk van 't vrouwelijk geslacht, knipoogde Peek) die roepen: „Peek, wat is er an de panne?” En daarop antwoord ik altoos: „Een riem!” (nl. de riem, waaraan hij het bekken, de panne draagt). „Een mins môt niet zoo ongeduldig weze . . .” ☼ Ook Lichtenvoorde (de naam geeft evenals bij Breedevoort te kennen, dat het stadje ligt aan een voorde = overtochtplaats) is met het naburige Vragender en het oude Harreveld voor den historicus van belang. ☼ Bij Harreveld stond ± 1400 een kasteel; thans is dit verdwenen. De families Van Raesfeld en Van Dorth hebben het slot bewoond en de geschiedenis van een der jonkvrouwen uit het laatstgenoemde geslacht, Freule Judith, die om haar Oranje-liefde in 1799 werd geëxecuteerd door patriotten, is bekend. ☼ Haar overblijfselen werden enige jaren geleden bij graafwerk ontdekt; een zijden doek, dien men nog in het graf aantrof, bevindt zich thans in het Oudheidkundig museum te Aalten. ☼ En thans gaan we naar het nijvere centrum van den Oostelijken Achterhoek: Winterswijk, waarover kolommen te schrijven zouden zijn, want dit geweldig uitgegroeide dorp ligt in een streek (wij stipten dit in onze inleiding reeds aan), die geologisch en natuurhistorisch tot de mooiste van ons land mag gerekend worden. ☼ Winterswijk's bodem werd wel eens kenteekenend de „mozaïekvloer” van Nederland genoemd en vooral in de beddingen der beken, die hier talrijk zijn en fraaie ravijnen uitslepen, komen de gesteenten van onderscheidene tijdperken aan het licht. ☼ Bij Ratum, Kotten en in de Bekkendelle (beekdal) toont de bodem zijn mineralen rijkdom en de plantengroei loopt daarmede parallel. ☼ Al heeft Winterswijk, dat zich met zijn keurige, drukke straten en fleurige wijken dicht rondom den ouden St. Jakob schaart, een belangrijke industrie en nog andere goede perspectieven met het oog op de bodemgesteldheid, het lijkt ons binnen het bestek dezer artikelen en in verband met den aard

DE AALTENSCH E BEEK BIJ AALTEN

van „Buiten” meer in de lijn te liggen, als wij voornamelijk wijzen op het verbazingwekkende natuurschoon, dat ge langs tallooze paden en paadjes hier kunt ontdekken. ☼ Langs de statige huizen der rijke scholteboeren (het oud Saksische aspect ging langzamerhand teloor), over primitieve bruggetjes, door wildernissen van struiken en bloeiende bloemen, over den rand van den esch, waar de ploegers bezig zijn, naar eenzame vennen en afgelegen beken, naar heide en bosch, voert de weg. Naar de omgeving van het voormalige huis „Waliën”, naar Huppel en Meddeho of naar het Korenburgerveen, het is alles interessant en boeiend. ☼ Het Korenburgerveen is eigendom van de Vereen. tot Behoud van Natuurmonumenten en slechts te betreden na bekomen vergunning. ☼ Dit reservaat is terecht beroemd wegens zijn botanischen en ornithologischen rijkdom. Bruine kiekendief, blauwborstje en roerdomp kan hier de vogelliefhebber vinden.

IN DE BOSSCHEN BIJ LINTELO TUSSCHEN VARSSEVELD EN AALTEN

terwijl de hoogveenflora met haar verscheidenheid van orchissen en andere moerasplanten evenzeer bewondering afdwingt. Het grootste deel der 94 ha groote terreinen is moeras en kreupelhout; reeën, vossen en korhoenders huizen er en het Korenburgerveen is alzoo een van de zeer

weinig onge-repte hoog-veengebieden in ons land.

☞ Wanneer wij in dit verband denken aan de vele boringen en onderzoekingen hier in den omtrek en zelfs in de onmiddellijke nabijheid van het reservaat verricht, dan kunnen wij wel eens bevreesd zijn, dat te eeniger tijd het mijnbouwbedrijf hier zijn intrede zal doen.

☞ De pioniersarbeid is reeds verricht (zout, steenkolen, petroleum werden gevonden) en wanneer boortorens, en wat dies meer zij, hier zullen verrijzen, nu, dan gaat er stellig een deel van de bekoring dezer gezegende streek verloren. Moge de Regeering bij het verleenen van eventueele concessies daaraan denken!

☞ Buskersbosch (eveneens eigendom van Natuurmonumenten) en Plekenpol, ze zijn ook al even mooi en belangrijk, eerstens als verblijfplaats van vele vogels (o.a. zwarte specht, gele kwikstaart), dan als groeiplaats van zeldzame planten (boschpaardenstaart, stofzaad) en ten leste als lustoord voor den wandelaar.

☞ Den weg over Lintum (door Bekkendelle) nemend, komt ge terecht bij den Grooten Steen, een enorm zwerfblok in de buurt opgegraven, en kunt ge tevens op het scholtegoed Roerdink den Dikken Boom, een eeuwenheugenden eik, bewonderen.

☞ Een omgeving zóó schoon en zoo kwistig, bedield door moeder Natuur werd vanzelfsprekend reeds in oude tijden bewoond en de archeologische vondsten in de Hunnenbulten e.a. bewijzen dat. ☞ Folkloristisch zijn de boerenbruiloften, waaraan soms honderden deelnemen, het schenken van reusachtige krentenbrooden bij geboorte, het planten van meiboomen en het branden van Paaschvuren opmerkelijk, al zijn vele oude

gebruiken in onze dagen verloren gegaan of wellicht ook onherkenbaar geworden. ☞ Het dialect is Westfaalsch georiënteerd: misschien is het aardig een klein fragment te laten volgen uit een brief van een Graafschapsche boer. Gradus schrijft o.a.: „... Met de jag is 't noo toch oet, en 'k hebbe der neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

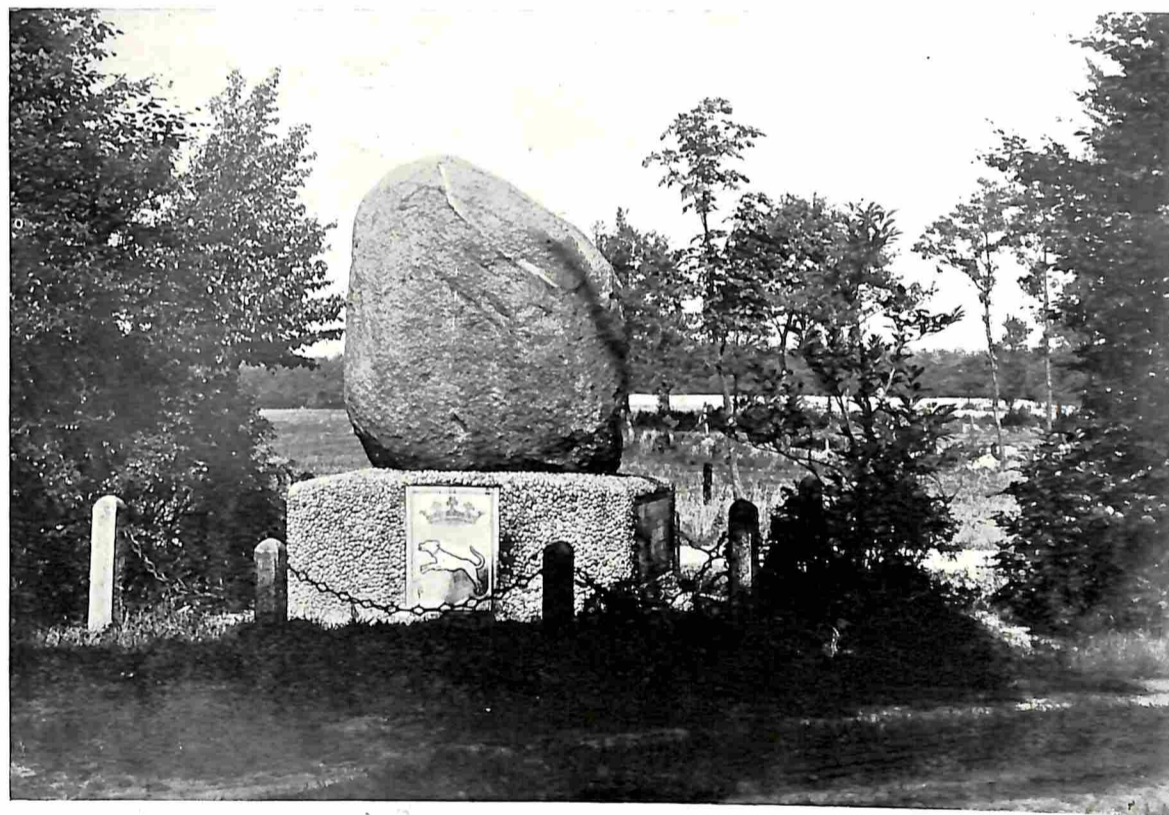
neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

VENNETJE IN HET KORENBURGERVEEN BIJ WINTERSWIJK

ZWERFSTEEN IN HET WOOLD BIJ WINTERSWIJK

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

me beesjes zunt en 't mei neet veulle scha doet of dee al en betjen kool en wat zaod komt opvretten. Maor op dee veusse kan 'k giftig worden, a'k der an denke dat ze mei Sunt Jaopik van 't veurig jaor nog en heel brod kuukene met de klokke der bei hebt op'evretten". ☞ Winterswijk! Een plaats met rijke schatten *boven* en *in* den grond en daarom terecht vol vertrouwen op een goede toekomst. ☞ Hopen we, dat de bizondere natuur hier niet al te zeer in het gedrang moge komen, want in ons zoo geciviliseerde landje ging reeds veel verloren.... ☞ Materieele vooruitgang, stoffelijke welvaart, o zeker — ze zijn onmisbaar en wat in 't belang ervan onder noemen wordt, dient aangemoedigd, doch — niet moet dit gaan ten koste van ons be-

neet veulle plezier in, eum mei deur de deenders (veldwachters) te laten bebooten, wanneer ze mei met de dikke snee (sneeuw) es as streuper bei de bokse kregen. ☞ Ik holde der anders hellig veulle van eum op de jag te gaon, bename op veusse (vossen). Op de hazen en de hoondere te steet mei neet zoo bes an, eumdat dit zukke vrom-

(Wordt vervolgd)

De Stoomvaart-Maatschappij „Nederland” zendt ons een zeer fraai uitgevoerd prospectus in kwarto formaat, verlicht met vele foto's, die een beeld geven van de verfijnde inrichting harer mailboten. Bovendien verlevendigen talrijke gekleurde platen kaleidoskopisch den tekst, die in kort bestek samenvat, welke een schatkamer van schoonheid zich opent bij een reis naar het Oosten.